

Izhaja  
10. in 25. dne  
vsakega meseca.

Stoji za  
celo leto 3 gld. —  
pol leta 1 „ 60  
četrt „ — „ 80  
Posamezne štev.  
15 kr.

Oznaniila  
ikrat natisnena  
od vrste 15 kr

Naročnina,  
oznanila in reklamacije  
pošiljajo se  
upravnistvu  
v Maribor.  
Odprte rekla-  
macije so  
poštne prosto.

# POPOTNIK.

Glasilo

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in urednik:

M. J. Nerat, nadučitelj.

Spisi in dopisi  
pošiljajo se  
urednistvu  
v Maribor,  
Reiserstrasse 8.

Pismom,  
na katera se želi  
odgovor,  
naj se pridele  
primerna poštna  
znamka.

Na anonimne do-  
pise se ne oziramo.

Ne frankirana pisma,  
se ne sprejemajo.

Rokopisi  
in na  
osmo poslani knjige  
se ne vračajo.

## Sedmi občni zbor „Zaveze slov. učiteljskih društev“ v Novem mestu, 4. in 5. septembra 1895.

(Konec.)

Resolucije gospoda Stukelja so se brez ugovora soglasno sprejele.

Potem je dobil besedo gosp. Luka Jelenc, da utemelji svojo resolucijo o volilni pravici definitivno nameščenih učiteljev in učiteljic. Poročevalec se je odzval svoje naloge blizo tako-le:

„Slavna skupščina!

Upravni odbor „Zaveze“ mi je še le pri večerajšnji seji dal nalogo govoriti danes o volilni pravici stalno nameščenih učiteljev in učiteljic za Kranjsko. Umerno je torej, da mi je nedostajalo pripomočkov do danes to važno zadevo temeljito proučiti in krepko podpreti pozneje stavljenjo resolucijo. Zato oprostite, slavna gospoda, da danes pogledamo to proporno, a za nas jako važno vprašanje samo v glavnih potezah.

Pri vsaki volitvi zbero stranke krog sebe svoje zveste pristaše. Odločiti se je tudi učiteljstvu, da se pridruži jednej ali drugej stranki, pri katerej ve, da najde boljših prijateljev, katera bolje zastopa njegove koristi.

A v volitvenih borbah zanašati se je samo na zveste privržence, koji stoje trdno. ko skala ter se ne dajo upogniti nobenej sili. Prašam, so li učitelji taki zavezniki? Po prepričanju, smelo trdim, da! Pa kaj jim čestokrat pomaga moč prepričanja, ker se jim zabranjuje najvažnejša državljanska pravica, volilna pravica. Pride dan volitve! Učitelj stopi v volilno sobo, pred volilno komisijo. Tu mu odvzamejo orožje v podobi „glasovnice“ rekoč: Učitelji nimate volilne pravice! Za učiteljem voli pa brez ovir kak mlad praktikant.

Kako nas učitelje prepogosto kujejo v zvezde tudi merodajni krogi, mi smo jim, ki odločujemo srečno ali nesrečno prihodnost narodov, stranka, pravijo, katera ima šolstvo in nas na svoji strani, ima bodočnost, da, zvejo nas celo velesila — laskave besede — a kedar je treba prestopiti od besede do dejanja, kedar nam je treba pripomoči do pravice, o takrat se ne gane nihče, le, da se ne povikša ugled učiteljstva! Da pa ravno radi odrekanja volilne pravice prav veliko trpi naš ugled med občinstvom, kdo mi more ugovarjati!

S tem, da se učiteljstvu odreka volilna pravica, jemlje se mu ves upliv na politično življenje, koje globoko sega tudi v naše razmere. Socijalno vprašanje pretresa danes Evropo. Ukrepa se na vse strani, kako je rešiti. Sklicujejo se v to svrhu enquete, zaslišuje se mnenje zvedencev obrtnikov, sluša obupujoči glas trpinčenega delavca in

kmeta, predenj se kaj ukrene. Kaj pa, kedar je treba, ali bolje, kedar nameravajo premeniti šolske zakone? Naših besed ne slušajo, ampak ukrepajo po svoje, da, gredo še dalje in nam pri volitvah zabranijo pripomoči do zmage tisti stranki, ki nam je vsaj malo bolj naklonjena.

Pojdimo korak dalje ter poglejmo, na kaj se opirajo, ko zabranjujejo stalno nameščenim učiteljem volilno pravico. Občinskega volilnega reda za vojvodstvo Kranjsko od 17. febr. 1866 § 1. al. 2 lit. f je tista nejasna določba, na kojoj se sklicujejo. Glasi se doslovno :

Volilno pravico imajo: Načelniki in viši učitelji občinskih ljudskih učilnic, in vodje (direktorji), profesorji in učitelji viših učilnic v občini.

Sam priznavam, da se vsled te določbe vsakemu učitelju izvzemši nadučitelje, lahko krati volilna pravica, lahko se mu pa tudi pusti, izvrševati jo.

V prvem slučaju tolmačijo zakon po sedanjih razmerah. Načelniki in višji učitelji, to so sedanji voditelji na jednorazrednicah in nadučitelji, ti imajo volilno pravico. Stalno nameščenih učiteljev zakonita določba ne pozna, zato se jim brani voliti. Toda tisti, kateri tako tolmačijo zakonito določbo, ne pomislijo, da je občinski volilni red zastarel, da leta 1866. še ni bilo sedaj veljavnega šolskega zakona, da takrat še ni bilo nadučiteljev in da se pod besedo načelnik in višji učitelj mora razumeti sedanji nadučitelj in stalno nameščen učitelj.

Da je ta interpretacija zakonite določbe jedino prava, potrjuje nam razsodba vis. c. kr. državnega sodišča, koje je vsakokrat učiteljem pritožnikom prisodilo pravico. Sličen volilni red kakor pri nas imajo na Moravi. Tu se je l. 1883. kratila volilna pravica nekaterim učiteljem. Pritožili so se, propali pri nižji instanci, a prodrli pri državnem sodišči. Razsodba državnega sodišča v tej zadevi je za nas principijelne važnosti. Le žal, kakor sem že omenil, da jo nimam pri roki. V razlogih navaja državno sodišče, da se pod imenom „načelniki“ in „višji učitelji“ razumejo sedanji nadučitelji in stalno nameščen učitelji. Na to razsodbo se nam je opirati. Vsled nje bi se nobednemu stalno nameščenemu učitelju ne smela kratiti volilna pravica. A ker so volilni boji burni, strast slepa, moramo jasno, zakonito zajamčeno imeti našo volilno pravico. Prej ne smemo mirovati, da to dosežemo. Ker je pravica na naši strani, mislim, da se nam ne bodo stavile ovire na merodajnem mestu.

Težje bo pribojevati volilno pravico stalno nameščenim učiteljicam, kajti njihovi pritožbi državno sodišče v nekaterih slučajih ni ugodilo. Pritožile so se l. 1884. nekatere moravske učiteljice, ker se jim je bila kratila volilna pravica, a državno sodišče je njih pritožbo kot neutemeljeno zavrnilo. Tudi te razsodbe nimam pri rokah, pa razvidi se iz nje, da po sedanjem volilnem redu na volilno pravico stalno nameščenih učiteljic niti misliti ni. Da pa to dosežejo, poteguje naj se za nje „Zaveza“, opiraje se na občepriznana maksimo: jednake dolžnosti, jednake pravice.

Da se torej stalno nameščenim učiteljem ne bo več kratila volilna pravica, ter da se razširi tudi na stalno nameščene učiteljice, priporočam, da se sprejme sledeća resolucija :

Gledé na to, da se je v mnogih slučajih vsled zastarele določbe § 1. al. 2. lit. f kratila volilna pravica stalno nameščenim učiteljem in učiteljicam, ter gledé na to, da je vis. c. kr. državno sodišče pritožnikom od slučajja do slučajja pripoznalo volilno pravico, deluje naj upravni odbor „Zaveze slov. učiteljskih društev“ z vsemi zakonito dovoljenimi sredstvi pri merodajnem mestu na to, da se omenjeni § al. 2. lit. f v toliko spremeni, da se bo v prihodnje glasil :

§ 1. lit. f. Nadučitelji in vsi stalno nameščen učitelji in učiteljice na javnih ljudskih šolah itd.“

Resolucija se je sprejela, gospod predsednik pa je gospoda poročevalca na trudu zahvalil, čemur je zbor živahno pritrdil.

Gospod predsednik je podelil potem besedo gospodu Neratu, da utemelji svojo resolucijo, tičečo se učiteljske zadruga.

Na podlagi članka „Pomagajmo si sami in Bog nam bode pomagal“, priobčenega v 16. številki „Popotn.“ je razmotrival poročevalec dostikrat tužno stanje zapuščenih učiteljskih vdov in sirot, kateremu se zakonitim potom da vse premalo odpomoči. On povdarja, da bode torej misliti učiteljstvu samemu, kako bi pomagalo po smrti reditelja zapuščenim svojcem. Za izgled samopomoči v tem oziru stavi gornje-avstrijsko učiteljsko društvo „Selbsthilfe“, katero že 6 let prav vspešno in blagotvorno delujo in meni, da bi se pod pokroviteljstvom „Zaveze“ dalo tudi pri nas slično društvo — zadruga osnovati. Taka zadruga bi naj bila nekako zavarovalno društvo, opirajoče se na lastno pomoč, brez sebičnih postranskih namenov z vsemi prednostmi in brez neugodnosti vsake druge zavarovalnice. Vse, kar se vplača, dobivali bi ostavljenci udov. Več članov, ko bi štela zadruga, večjo svoto bi dobivali ostavljenci posameznih članov po njih smrti. Članom pa bilo bi le treba z določenim prispevkom 1 gld., oziroma 1 K izplačano svoto vselej zopet popolniti in to bi jim bilo po smrti vsakega člana, kar bi v naših razmerah bilo treba 6—10krat v letu. Poročevalec meni, da bi se na tak način z združenimi močmi dala potolažiti marsikatera bridkost naših ostavljencev, posameznim članom pa bi se tudi zdatno olajšale bridke ure, ko bodo jemali za vselej slovo od svojih miljencev. On zatorej predlaga to-le resolucijo:

„VII. občni zbor „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ teži po ustanovitvi zadruga za podporo učiteljskih ostavljencev v slučajih smrti posameznih članov na podlagi samopomoči slično društvu „Selbsthilfe“ na Gornje-Avstrijskem ter naroča odboru „Zaveze“, da to vprašanje na tanko preuči, eventuelno sestavi dotična pravila in poroča potem v prihodnjem glavnem zborovanji, bi li se in kako bi se dala taka zadruga ustanoviti.“

Po nekaterih nebitvenih ugovorih, katere pa je poročevalec pojasnil, se je resolucija sprejela.

S tem je bil dnevni red končan in gospod predsednik je zaključil glavno zborovanje, zahvaljujoč poročevalce na njih trudu, udeležence pa na njih vstrajnosti, ter povabil gospode odposlance k zadnji seji, da izvolijo novi odbor in rešijo še nekatere slučajnosti. A gospod Bezljaj, tajnik „Pedagogičnega društva“ je predlagal, da bi pred sejo delegatov zborovalo „Pedagogično društvo“. Ta predlog se je sprejel in pričelo se je takoj zborovanje tega društva, o katerem smo poročali že v predzadnji številki.

Pri zborovanji odposlancev, ki je potem sledilo, izvolil se je novi odbor, kakor smo to naznanili že v 17. številki. Razun tega določila se je udnina za prihodnje društveno leto, in sicer 20 kr. od vsakega člana „Zaveze“. Gospod Potrebin je predlagal, naj se podajo trije gospodi od odbora h gospodu županu in h gospodu predsedniku „Narodnega doma“ ter se jima imenom „Zaveze“ zahvalita še jedenkrat za sijajni vsprejem, oziroma za prepustitev prostorov v „Narodnem domu“. (Se soglasno sprejmo in gospodje v ta namen določijo.) Potem pa je podpredsednik gospod Lapajne zborovanje zaključil, želeč novemu odboru prav vspešno delovanje v čast „Zaveze“, v prid slovenskega šolstva in povzdigo našega stanovskega ugleda.

# Načrt za računanje na

(Profesor L. Lavtar.)

## II. Učni

| Ura | Š o l s k o                                                                     |                                                                                                    |                                                                              |                                                                                                                               |                                                                  |                                                                          |
|-----|---------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------|
|     | p r v o                                                                         |                                                                                                    | d r u g o                                                                    |                                                                                                                               | t r e t j e                                                      |                                                                          |
|     | neposredno                                                                      | posredno                                                                                           | neposredno                                                                   | posredno                                                                                                                      | neposredno                                                       | posredno                                                                 |
| 1.  |                                                                                 | Pisne vaje v prost. do 5 (prim. 1. rač., 5)                                                        | Števne vaje v prost. 1—100 (2. rač., 15)                                     | Vaje $2 \times 1$ na kratko n. pr. $2 \times 1 = 2$ (2. rač., str. 14 in 15) in vaje: $1(2, 3)m = .dm$ (2. rač., 15)          |                                                                  | Vaje: $13 + 25$                                                          |
| 2.  | Bron, brona-sto denarje; kaj se kupi za denarje?                                | Vaje:<br>a) $+. =$<br>b) $l + l =$ ,<br>$L + l =$ itd.<br>c) $1 + 1 =$ ,<br>$2 + 1 =$ (1. rač., 6) | Op.: Za posredni pouk se narejajo naloge (prim. 2, rač., 15) iz obleč. nalog | V 1 kl. sed. 2 uč.<br>$\frac{n}{1} \frac{n}{2}$<br>V 2 kl. sed. 4 uč.                                                         | Opomnja: izvzete so vaje $352 + 450$ , $547 + 270$ , $432 + 327$ | Vaje za pregled vseh znanih stopinj za seštevanje na pamet (3. Reh., 12) |
| 3.  | Štetje za ogled — Konkretna števila 6, 7, 8, 9, 10                              | detto.                                                                                             |                                                                              | detto.                                                                                                                        |                                                                  | Vrste v prost. 1—1000 za prištevanje D (3. Reh. str. 12, 13)             |
| 4.  | Vaje $\alpha, \beta, \gamma$ , v prost. do 10<br>a) z uporabo imen b) brez imen | Vaje v pisanji številne podobe za število 6                                                        |                                                                              | Prištevanje D (2. rač., 23)                                                                                                   |                                                                  | detto.                                                                   |
| 5.  |                                                                                 | Številna podoba za število 7                                                                       | $1 \times 1$ na pamet v prost. 1—30                                          | Ponavlj. vaj:<br>a) $8cm + 7cm =$<br>b) $6dm = .cm$<br>$7dm + 5cm = .cm$<br>c) $6D = .J$ ,<br>$8D + 4J = .J$<br>(2. rač., 24) |                                                                  | Vrste za prištevanje osnovnih števil (3. Reh., 13)                       |
| 1.  |                                                                                 | Številna podoba za število 8                                                                       | Prištevanje osnovnih števil v prost. 1—100<br>a) $5dm$<br>$3cm + 2cm$        | Kakor neposred.                                                                                                               |                                                                  | Vrste n. pr. $403 + 8$ , $413 + 8$ itd. (3. Reh., 14)                    |

# jednorazredni ljudski šoli.

(Dalje.)

## načrt.

| l e t o                                                                                                                          |                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                  |                                            |                                             | Teden |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------|---------------------------------------------|-------|
| č e t r t o                                                                                                                      |                                                                                                                                         | p e t o                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                  | 6. 7. in 8.                                |                                             |       |
| neposredno                                                                                                                       | posredno                                                                                                                                | neposredno                                                                                                                                                                                              | posredno                                                                                         | neposredno                                 | posredno                                    |       |
| Shvatba števil do 1 milj. (3. Reh. 86)                                                                                           | Razstava in sestava jednot (3. Reh. str. 87, 88)                                                                                        | a)<br>6m2dm3cm :<br>2m 1dm 4cm<br>b)<br>6 S 2 D 3 J :<br>2 S 1 D 4 J se na kratko pokaže, več takih vaj posredno                                                                                        | Kakor neposredno<br>Opomnja : s temi vajami se pokaže, kako se ima številka količnikova določiti |                                            | Naloge o ceni ploskvenih mer (Anh., 14, 15) | 5.    |
| Branje in pisanje števil                                                                                                         | detto.                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                  |                                            | Povprečni računi (4. Reh., 35)              |       |
| Shvatba ulomkov a) kako nastan. b) sprememba celot na ulom. (4. Reh. str. 8, 9, vaje 1 do 5.)                                    | Kakor neposredno b)                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                         | detto.                                                                                           |                                            | detto.                                      |       |
| detto.                                                                                                                           | Vaje<br>a) $3 = \frac{1}{2}, 3\frac{1}{2} =$<br>b) $9\frac{5}{10} = 4\frac{27}{100} =$<br>(4. Reh., 9)<br>Kakor neposredno (4. Reh., 9) | Opomnja : Pri popravi se pokaže, da je trebadividend razstaviti na delne dividende, in da imavsak delni količnik in ostanek isto ime kakor delni divid.<br>$\frac{S}{n. pr. 625 : 5 = 125}$<br>I S itd. | Deljenje z osnovnimi števili (ponavljanje)                                                       | Na kratko : Krog je pravi len mnogo kotnik | Izračunanje krogove ploščine                |       |
| Vaje: koliko celot = $\frac{5}{2}$                                                                                               |                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                         | detto.                                                                                           |                                            | detto.                                      |       |
| Počitovanje ulomkov na daljicah, razdvo bitev ulomkov n. pr. $\frac{1}{2} = \frac{2}{4}$ (prim. 3. Reh., str. 63, 4 Reh. str. 9) | Kakor neposredno                                                                                                                        | Deljenje z mešanimi celimi števili; določujejo se delni dividendi<br>a) deljenje s štev. kakor 24<br>b) " " " " 324<br>itd.                                                                             |                                                                                                  |                                            | Delni račun (4. Reh., 39, 40)               | 6.    |

| Ura | Š o l s k o                                                                                                                                                                                      |                                           |                                                                                                                               |                                                   |                                                                                                                                                            |                                                                        |
|-----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|
|     | p r v o                                                                                                                                                                                          |                                           | d r u g o                                                                                                                     |                                                   | t r e t j e                                                                                                                                                |                                                                        |
|     | neposredno                                                                                                                                                                                       | posredno                                  | neposredno                                                                                                                    | posredno                                          | neposredno                                                                                                                                                 | posredno                                                               |
| 2.  |                                                                                                                                                                                                  | Številna podoba za število 9              | b) 2D 4J + 2J<br>c) 34 + 5<br>(prim. 2. rač.)<br>str. 24, 25, 26)<br>večinoma posredno v 3 urah                               | Kakor neposredno                                  |                                                                                                                                                            | Vrste n. pr.<br>10 + 30<br>110 + 30<br>itd.<br>(3. Reh., 14)           |
| 3.  |                                                                                                                                                                                                  | Pisanje številnih podob po vrsti          |                                                                                                                               | Kakor neposredno                                  |                                                                                                                                                            | Vrste n. pr.<br>23 + 50 =<br>123 + 50 =<br>223 + 50 =<br>(3. Reh., 14) |
| 4.  |                                                                                                                                                                                                  | Pisanje številnih podob in števil v zvezi |                                                                                                                               | Mešane naloge za prišt. osn. števil (2. rač., 26) | Oblečene naloge za seštevanje a) jednostavne b) sestavljene (prim. 3. Reh. str. 14, 15) — Neposredno otroci povedo le sklep ali pa vršitev                 | Pri neposrednem pouku izvrše račune in napišejo odgovor                |
| 5.  |                                                                                                                                                                                                  | detto.                                    |                                                                                                                               | Vrste za prištevanje osnovn. štev. (2. rač., 27)  |                                                                                                                                                            |                                                                        |
|     | Pisne vaje v prostoru 1—5<br>bron, bronasto denarje, kaj se kupi za denarje? — Vaje za samostojno pridevanje zneskov — Štetje za ogled — Vaje α, β, γ (1—10) — Pisanje številnih podob za 6 in 7 |                                           | Števne vaje (1—100) — Vaje, ki pripravljajo na sklep za množenje pri oblečenih nalogah — Prištevanje D — 1×1 na spomin (1—30) |                                                   | Vaje: 13+25 — Vaje za pregled vseh znanih stopinj pri prištevanji na pamet — Vrste za prištevanje                                                          |                                                                        |
|     | Številne podobe za števila 8, 9; pisanje števil                                                                                                                                                  |                                           | Prištevanje osnovnih števil v prostoru 1—100                                                                                  |                                                   | Nadaljevanje vrst — Oblečene a) jednostavne b) sestavljene naloge; pri neposrednem pouku a) sklep ali b) vršitev; pri neposrednem a) izvršitev, b) odgovor |                                                                        |

l e t o

| č e t r t o                                                                                                                           |                                                           | p e t o                                                                                                                                                                                                             |          | 6. 7. in 8.                                                                           |                                  | Teden |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|---------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|-------|
| neposredno                                                                                                                            | posredno                                                  | neposredno                                                                                                                                                                                                          | posredno | neposredno                                                                            | posredno                         |       |
|                                                                                                                                       | Kakor neposredno                                          | Kakor 1. ura 6. tedna                                                                                                                                                                                               |          |                                                                                       | Delni račun (4. Reh. b., 39, 40) | 6.    |
| Števec, imenivec, čisti, nečisti ulomki                                                                                               | Seštevanje na pamet vse stopnje (prim. 4. Reh. b. str. 7) | Vaje za 1. in 2. uro                                                                                                                                                                                                |          | (Moč. stran 107—113, navadno vsako uro 1 nalogo; odstotni računi za zdaj še odpadejo) | Gospodinjski računi              |       |
|                                                                                                                                       | detto.                                                    | Decimalna pisava mnogoimenastih števil v zvezi z ulomki $\frac{1}{10}$ , $\frac{1}{100}$ , $\frac{1}{1000}$<br>Vaje:<br>$1\ dm = \frac{1}{10}\ m$ $3\ pl = 46\cdot3\ lg$<br>$3\ dm = \frac{3}{10}\ m$               |          |                                                                                       | detto.                           |       |
|                                                                                                                                       | detto.                                                    | $b) 46\ lg\ 3\ pl = 46\cdot3\ lg = 46\frac{3}{10}\ lg$<br>$c) 4\ m\ 3\ dm = 6\ cm = 4\cdot36\ m = 4\ m + \frac{3}{10}\ m + \frac{6}{100}\ m$                                                                        |          |                                                                                       | detto.                           |       |
| Shvatba števil do 1 milj. — Vaje v shvatbi ulomkov                                                                                    |                                                           | Pravilo za deljenje z mešanimi celimi števili in sicer<br><i>a)</i> določitev količnikove številke, <i>b)</i> delnih dividendov in imen delnega količnika in ostanka (velja za 5. in 6. teden)                      |          | Povprečni računi — Izračunavanje krogove ploščine                                     |                                  | 5.    |
| Poočitovanje ulomkov na daljicah in razdrobitev ulomkov; števeni imenivec, čisti, nečisti ulomki — Vse stopnje za seštevanje na pamet |                                                           | Decimalna pisava mnogoimenastih števil v zvezi z ulomki $\frac{1}{10}$ , $\frac{1}{100}$ , $\frac{1}{1000}$<br>vaje: $1\ dm = \frac{1}{10}\ m$<br>$3\ dm = \frac{3}{10}\ m$<br>$46\ lg\ 3\ pl = 46\cdot3\ lg\ itd.$ |          | Delni račun. Gospodinjski račun.                                                      |                                  | 6.    |

(Dalje sledi.)

## Leposlovje — izobraževalna sila.

Profesor Janko Košan.

(Dalje.)

Res je sicer, da se tudi v tistih državah, kjer zakonodavstvo skuša škodljivi vpliv knjižnega krošnjarstva zatreti, ne morejo ponašati z velikim uspehom. Kaj pomaga, ako zakoni prepovedujejo, na zavitkih zvezkov naročnikom obetati s prikupljivimi besedami dragocene nagrade? Nič, zakaj dogaja se zdaj to ustmeno, in krošnjar ima v vsakem kraju moža-vabnika, ki razdeljuje nagrade. Tudi ukaz, da morajo knjižni krošnjarji s seboj nositi od gosposke dovoljen spisek knjig, s katerimi krošnjarijo, ne hasni mnogo; vsebina romanov te vrste zato se ni oblačila. Policijska cenzura očitno ni primerno sredstvo, da bi se izboljšal ljudski okus. Celó ako bi dotični uradnik (o čemur pa smemo po pravici dvomiti) med knjigami, katere krošnjar v presojo predloži, zasledil in prepovedal zares vedno najslabše, zavoljo tega ostali romani še niso dobri. Zategadelj ne izda prepoved od gosposke nedovoljenih romanov in drugih spisov ničesar, dokler ne skrbimo za boljše nadomestilo. Zoper malovredno slovstvo se moremo uspešno le boriti s tem, da razširjamo med ljudstvo **dobre knjige**, ki dohajajo **ravno tako lahko in prilično** v roke naročnikom, a še **bolj po ceni**, nego se zdaj razprodajajo s pomočjo knjižnega krošnjarja le slabe knjižure.

Resnico navedenih besed so razsvetljeni možje pri nas že zdavna izprevideli. Letos preteklo je baš 50 let, odkar je nepozabni, „za naše dušno in umsko izobraženje ves živo do srca vneti“ Anton Slomšek, tedaj korar in šolski nadzornik v Št. Andreji na Koroškem, sprožil prvi misel,<sup>1)</sup> osnovati družbo v izdavanje dobrih slovenskih knjig za priprosto ljudstvo. Ta plemeniti šolnik in pisatelj delal je neumorno na to, da se narod slovenski povzdigne v omiki. Boječ se, da bi odrastla slovenska mladina, zapustivši učilnice, vrgla knjige v stran ter še to pozabila, česar se je naučila, hotel jo je tudi zunaj cerkve in šole poučevati, odgajati jo v krščanskem duhu ter učiti v vseh vsakdanjih potrebah. Ali ta blaga namena Slomškova se ni takoj uresničila; vlada ni odobrila njegovega predloženega načrta za tako društvo. Dasi užaljen radi te odločbe, se Slomšek vendar ni dal ustrašiti. Pridobil si je za svojo idejo dva imenitna celovška Slovence, Antona Janežiča in Andreja Einspielerja, in ta dva moža sta v zvezi z drugimi koroškimi rodoljubi razposlala dne 27. malega srpana 1851. oklic za „Društvo, katero bode knjige za Slovence izdajalo in jih med njimi razširjevalo.“<sup>2)</sup> Da pa tudi spoznamo, kako blage misli o narodni prosveti so navdajale omenjena rodoljuba, hočem tukaj častitim čitateljem „Popotnikovim“ podati to vabilo, ki se glasi tako-le:

„Dober in zlahten je sad, ki ga društva donasajo s tem, da dobre knjige med ljudi razširjajo. Nočemo tukaj naštevati vseh tistih društev, ki so jih naši nemški bratje v ta namen napravili. Pokažemo le tja na društvo sv. Janeza Nepomuka na Češkem. To društvo že dolgo let vsako leto lepo število koristnih knjig prav dober kup med češko ljudstvo razprošira. Mi Slovenci za drugimi narodi in svojimi brati na Češkem ne smemo zaostajati, posebno kedar gre za sveto vero, lepo zadržanje, kedar gre za pravo, pa večno srečo človeško. Pa vendar naše dolgo neobdelano polje je široko, — kar se od nas terja, to je imenitno in težko; za to nam je treba več delavcev, združenih sil in moči. To nas je gnalo društvo osnovati za izdavanje in razširjanje dobrih knjig za Slo-

<sup>1)</sup> Prim., kar piše Oroslav Caf v „Novicah“, dne 19. svečana l. 1845. pod naslovom: „Novo, celó posebno veselje za nas Slovence“.

<sup>2)</sup> Glej „Slovenska Bčela“, dne 1. kimovca 1851.

vence. Postave tega društva mi podpisani v imenu in po volji mnogih prijateljev tukaj oznanujemo in vse lepo vabimo, naj pristopijo k temu društvu. Zares! Namen tega društva je lep in zlahten! Društvo ima skrbeti, da se krščanski in pobožni duh, zaradi česar slovanski narod povsod in že od nekdaj slovi, obvaruje in utrjuje; — društvo ima skrbeti, da se ljudem, ki se bodo v šolah mnogo lepih reči naučili in potem tudi radi čitali, dobre in koristne knjige v roke dajejo, da jim ne bode treba po slabih in prepovedanih knjigah popraševati in segati; — društvo ima učenim Slovincem, katerih, hvala Bogu, že veliko štejemo, priložnost ponuditi, da svoja književna dela gotovo in vsaj brez svoje lastne izgube med ljudi spravijo; — društvo bode po tem vsem pa tudi pomagalo, da mi svojo književnost in jezik svoj olepšamo in obogatimo in tako tudi slovenski narod na višjo stopinjo krščanske omike in prave sreče in časti povzdignemo. Ta namen je tako obširen in težaven, da ga le združene moči doseči zamorejo, — je pa tudi tako lep in zlahten, da ga bodo duhovne in deželne oblastnije, vsi prijatelji človeškega roda in vsi domorodci gotovo in na vso moč podpirali.

Zatorej se lotimo tega svetega dela s trdnim zaupanjem na Boga, na pravično in zlahtno našo reč, na ljudi dobrega srca in na slovenske domoljube!<sup>4</sup>

Ta poziv našel je glasán odmev v srcih vseh za narodni napredek vnetih domoljubov, in društvo je začelo svoje plodono delovanje l. 1852. Toda „Društvo sv. Mohorja“ (katero ime si je pridejalo l. 1853.), ki je tako veselo oživel, razvijalo se je le polagoma, da, prišli so časi, ko je celó vidno hiraló. Število družtenikov se je krčilo; kajti letnina 3 gld. bila je previsoka ter je najbolj ovirala pristop priprostemu narodu, kateremu je bilo v prvi vrsti posvečeno, knjige so prihajale le v roke premožnejšim naročnikom. Že se je bilo bati, da društvo po komaj 8 letih svojega obstanka zamré, ko se oglasita vnóvič omenjena dva moža, A. Janežič in A. Einšpieler, ter s svojima peresoma dokazujeta rojakom, da je živa potreba preosnovati društvo, in nasvetujeta, naj se 1. zniža letnina jednako za vse ude na 1 gld.; 2. naj se društvo preustroji v bratovščino, kažóč na uspešno delovanje družbe sv. Janeza Nepomuka v Pragi in družbe sv. Cirila in Metoda v Brnu. Ta nasveta sta se po vsem Slovenskem z veseljem sprejela, in novo prerojena „Družba sv. Mohorja“ osnovana je sedaj na jedino pravem temelji, po tistih načelih, ki morajo biti, kakor smo višje povdarjali, za nas merodajna, ako hočemo narod na podlagi dobrih knjig izobraževati. Za malo svoto 1 gld. dobiva vsak ud na leto navadno po 6 knjig, ki se prodajajo po knjigarnah vkup po 3½ gld., delavni poverjeniki pa širijo knjige med narod brezplačno, a ravno tako neutrudno, ko knjižni krošnjari svojo sumljivo robo. Družba pa, vsajena zdaj na rodovitna tla, je obrodila nepričakovano obilo sadú in dosegla tako velikanskih uspehov, da se jim res čuditi mora ves omikani svet.

Kako neznatno je bilo število udov v začetku društvenega delovanja! Leta 1852. štejemo 785 udov in še leta 1860., ko je društvo praznovalo tako rekoč svoj prepород, ne več nego 1.116 članov; a od zdaj naraščalo je število družbenikov skoro od leta do leta, da štejemo t. l. **72.097** udov. In v tem času razposlalo se je nad 5½ milijonov slovenskih knjig in snopičev na razne strani slovenske zemlje. To so ogromne številke v razmeri z majhnim številom Slovencev sploh. Še ugodniša je razmera, ako odštejemo od skupnega števila slovenskega prebivalstva, raztrošenega po vseh 17 cislitvanskih kronovinah, število otrok, ki za šolsko obiskovanje še niso godni, ter recimo, da zna 58% Slovencev čitati in pisati, 7% le čitati,<sup>1)</sup> da štejemo torej 65%, t. j. blizu 600.000 čitanja večih, ne pretiravamo trdeč, da je 12% v čitanji izurjenih Slovencev letos zapi-

<sup>1)</sup> Prim. Oesterr. Statistik. Herausgegeben von der k. k. statistischen Central-Commission. XXXII. Bd. I. Heft: Die summarischen Ergebnisse der Volkszählung vom 31. Dez. 1890. Wien, 1892.

sanih v imenik družbenikov Mohorjevih. To je najstijajnejši dokaz ukaželjnosti našega naroda, a zajedno tolažba za marsikatero neugodnost, ki ovira Slovence v hitrem napredku. S takim izobraževalnim zavodom se ne more ponášati noben drug narod, niti najbogatejši, najmočnejši in najbolj izobraženi. Po pravici sme torej reči Janko Barlé: <sup>1)</sup> „Ako ne bi imeli Slovenci ničesar drugega, kakor to družbo, že zaradi nje smel bi biti vsak ponosen, da je Slovenec“.

Kako pa se je družba zvesto držala svojega namena, da daje na svetlo in razširja med priprosto ljudstvo dobre knjige, ki naj razsvetljujejo um in požlahtnjujejo sree, o tem nas pouči na drobno „Štiridesetletno književno delovanje društva in družbe sv. Mohorja“, koje je sestavil in objavil prof. dr. J. Sket v XLVI. zv. „Slovenskih večernic“, str. 1—42. Že površen pregled vsch knjig in sestavkov, izdanih po družbi<sup>2)</sup>, nas prepriča, da se je ozirala vedno na duševno in telesno korist slovenskega naroda.<sup>3)</sup> Tu nahajaš na izbero razprav tičočih se verskih, narodnih, gospodarskih, družbinskih vprašanj, poukov iz pravoslovja, naravoslovja, zdravilstva, živatopisov, potopisov, izbranega narodnega blaga, pošteno šaljivih spisov itd. Vsak stan najde dovolj zaklada za različne potrebe.<sup>4)</sup> Seveda povesticam odmerjeno je prvo mesto, vsaj je znano, da povesti najbolj ugajajo narodu, in da se ideje, katere se razvijajo v okviru pripovesti, raje čitajo in se tudi bolj primejo čitatelja, nego suhoparne učene razprave in še tako lepi nauki. S tem pa nočemo reči, da se da vse razpravljati v pripovedni obliki. — A čaka še obilo dela naših pisateljev. V različnih strokah človeške vede se še šopiri sosebnost na kmetih nevednost in bahjeverstvo. Tako n. pr. zapirajo proti najvažnejšemu in najcenejšemu živilu še vedno skrbno stanice; mazači v moški in ženski obleki slepijo še tudi dandanes nevedno ljudstvo itd. Veliki del rokodelcev ne pozna koristi natančnega knjigovodstva, t. j. pravega pravičnega reda. Še zmirom najdeš velike svote denarja branjenega v omarah in skrinjah ali v nogavicah, ker ljudje v svojej nevednosti menijo, da je to najvarnejše in najprimernejše. O novejši zgodovini našega stoletja niso skoro nič poučeni. Kako velik delokrog, zlasti na političnem in socijalnem polji, je še odprt slovenskim pisateljem! Ni tukaj prostora, niti ne spada v okvir naše razprave, da bi natančneje pretresovali to stran naših literarnih potreb, samo to trdimo, da se jeden del, in sicer najvažnejši del socijalnega vprašanja, t. j. vprašanje gledé omike pri nas da rešiti. Dasi se zunanja gmotna nejednakost ne more odstraniti, vendar se da po našej prekoristni družbi duševna različnost vsaj do neke stopinje odpraviti s tem, da so po njej lahko deležni vsi duševnega blaga narodovega in se premesti tako brez dno med omikanci in neomikanci. Zares velika in srečna prihodnost našega naroda se ne more bolj zagotoviti nego poveljevalje duševne in npravstvene sile njegove. Varnhagen pravi: „Unsere ganze Hoffnung muss auf das Volk gestellt sein, auf das Volk, in dessen Mitte Kraft, Gesinnung und gesunder Verstand sich immerfort und unerschöpflich erneuern“. Nemára da te besede vzdramijo učitelja-pisatelja ali učiteljico-pisateljico, da se resneje oklene matere družbe Mohorjeve in vneteje pošilja spisov pripravnih za njen vzvišeni smoter.

<sup>1)</sup> Glej njegov spis „K slovanskima razstavama na sever in jug“. Potopisne črtice. Koledar „Družbe sv. Mohorja“ za l. 1893. str. 58.

<sup>2)</sup> Glej „Slov. večernice“, 46. zv., str. 14—42.

<sup>3)</sup> Pri tej priliki pa ne smemo zamolčati, da nam predrobni tisk v nekaterih sestavkih družbinega „Koledarja“ z ozirom na nevajene oči priprostih bralcev nikakor ne ugaja.

<sup>4)</sup> Kdo izmed nas n. pr. ne pričakuje že nestrpno II. snopiča Lampétovih „Zgodeb sv. pisma“, s katerimi se sme dičiti vsaka knjižnica, Stritarjeve knjige „Pod lipo“ in obče priljubljenega „Koledarja“?

## Društveni vestnik.

**Iz ljutomerskih gor.** Poročati še nam je o zborovanji, katerega je imelo ljutomersko učiteljsko društvo dne 1. avgusta v telovadnici Franc-Jožefove šole v Ljutomeru. Navzočih je bilo 16 članov in jeden gost, gosp. Kosi, učitelj v Središču, katerega je predsednik, gospod nadučitelj Robič prav kolegijsalno pozdravil.

I. Zapisnik zborovanja dne 4. julija se prečita in odobri.

II. Predsednik poroča o došlih dopisih, o katerih se bomo posvetovali, oziroma sklepali pri prihodnjem zborovanji.

III. Gospod Kosi poroča o načrtu, po katerem hoče priobčiti življenjepisa pokojnega učitelja Freuensfeld-a v svoji „Zabavni knjižnici za mladino“ ter vabi učiteljstvo, da ga naj pri tem podjetji podpira z obilno naročbo, katero naj omogočijo krajini šolski sveti in šolski prijatelji za šolske knjižnice. — S tem je bil dnevni red završen in podali smo se k skupnemu obedu v staro pivarno ter se tamkaj še nekaj veselih uric z našim čast. gostom iz Središča radovali.

**Iz celjskega okraja.** (Vabilo.) Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj ima dne 2. novembra (na vseh vernih duš dan) t. l. ob 10. uri dopoludne v celjski okoliški šoli svoj mesečni zbor. Dnevni red: 1. Petje. 2. Zapisnik. 3. Društvene reči. 4. Gosp. L. Šah poroča o letošnjem obnem zboru „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“. 5. gosp. M. Iglar pa o onem „Zaveze štajerskih učiteljskih društev“. 6. Iz naše vprašalne škrinjice. 7. Nasveti. — Podpisani odbor prosi in vabi k obilni udeležbi vse dosedanje člane ter pričakuje, da pristopijo k društvu tudi vsi na novo v naš okraj došli p. n. tovariši in tovarišice. V slogi je moč!

**Iz kozjanskega okraja.** (Vabilo.) Kozjansko učiteljsko društvo bode zborovalo dne 2. novembra ob 10. uri dopoludne v Kozjem po nastopnem vsporodu: 1. Zapisnik. 2. Predavanje o računstvu. 3. Vaje v petji. 4. Nasveti. K obilni udeležbi uljudno vabi odbor.

**Iz Ljutomera.** (Vabilo.) Učiteljsko društvo zboruje v četrtek 7. novembra ob 10. uri v Franc-Jožefovi šoli z sledečim vsporodom: 1. Zapisnik. 2. Došli važni dopisi. 3. O izobraževalnih sredstvih (nadaljuje gosp. Robič). 4. Slučajni nasveti. K obilni udeležbi vabi predsednik.

**Iz ptujskega okraja.** (Vabilo.) Učiteljsko društvo za ptujski okraj bode imelo redno zborovanje dne 7. novembra t. l. ob 10<sup>1</sup>/<sub>2</sub> uri dopoludne v prostorih okoliške šole z vsporodom, namenjenim za izpalo zborovanje dne 5. sept. t. l. K obilnej udeležbi vabi vse p. n. člane najvljudneje odbor.

**Od Save.** (Vabilo.) Sevnisko-breziško učiteljsko društvo zboruje dne 2. novembra t. l. ob 10. uri dopoludne v šolskem poslopju na Vidmu s sledečim vsporodom: 1. Prečitanje zadnjega zapisnika. 2. Poročilo predsednika. 3. Poročilo o glavnem zborovanji „Zaveze“; (poroča gospod nadučitelj Tominc.) 4. O glavnem zborovanji „Lehrerbunda“ v Voitsbergu govori gospod učitelj Exel. 5. Letno poročilo društvenega delovanja. 6. Poročilo blagajnika. 7. Želje in nasveti. Vse ude vljudno vabi na udeležbo odbor.

**Iz slovenjebistriškega okraja.** (Vabilo.) Učiteljsko društvo za slovenjebistriški okraj zborovalo bode 14. novembra t. l. v slovenjebistriškem šolskem poslopju po sledečem vsporodu: 1. Ob 1<sup>1</sup>/<sub>2</sub> 10. uri pevska vaja. 2. Zapisnik zadnjega zborovanja. 3. Dopisi. 4. Prednašanje o šolskem zdravstvu: epidemične bolezni. (Gospod doktor Bergmann.) 5. Poročilo delegatov o „Zavezi“ in „Lehrerbundu“. (Družovič in Koropec.) 6. Slučajnosti in nasveti. Ad 4. Ker je ta predmet jako važen ne le za šolsko, ampak tudi za rodbinsko življenje, se vabijo vsi, kateri se za stvar zanimajo; posebno pa se želi, da se vdeleži p. n. učiteljstvo v polnem številu. Odbor.

**Iz šmarijskega okraja.** (Vabilo.) Šmarskorogatsko učiteljsko društvo zboruje dne 2. novembra ob 11tih dopoludne pri sv. Križu poleg Slatine po sledečem vsporodu: Zapisnik, dopisi, poročilo o zborovanji „Zaveze“, razprava o petji v ljudski šoli, slučajnosti in nasveti. K obilnej udeležbi najvljudneje vabi odbor.

**Iz Št. Lenartskega okraja.** (Vabilo.) Št. Lenartsko učiteljsko društvo bode zborovalo v nedeljo 10. novembra 1895 ob 11 uri dopoludne pri Sv. Trojici v Slov. goricah. Vsporod: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Poročilo delegatov o glavnem zborovanji „Zaveze“. 4. Poročilo delegatov o zborovanji „štajerske učiteljske zaveze“. 5. Podavanje gospdč. Wult — Št. Lenart. 6. Podavanje gosp. Kovačiča — Sv. Trojica. 7. Nasveti. Društvenike vabi k polnoštevilni udeležbi najvljudneje J. Mavrič.

## Dopisi in druge vesti.

**Iz logaškega okraja.** Dne 10. oktobra t. l. vložilo je predsedništvo „društva učiteljev in šolskih

prijateljev okraja logaškega“ prošnjo, v katerej se prosi c. kr. okr. glavarstvo, naj pripozna postavno

določeno občo volilno pravico stalno nameščenemu učiteljskemu osebju tega okraja, oziroma, da naroči dotičnim županstvom, da vpišejo v volilni imenik imena v občini službujočega stalno nastavljenega učiteljskega osebja. Slavno c. kr. okr. glavarstvo v Logatci je rešilo dotično vlogo že dne 15. okt. t. l. ter poslalo društvenemu predsedništvu sledeči odlok: Št. 15.238.

„Slavnemu predsedništvu „društva učiteljev in šolskih prijateljev okraja logaškega“ v roke gosp. predsednika J. Benedeka, nadučitelja v Planini.

Reševaje tamošnjo vlogo z dne 10. okt. 1895 se slavnemu predsedništvu naznanja, da imajo vsled določila § 26 volilnega reda za deželni zbor volilske imenike za volitev volilnih mož in pa one za mesta in trge sestaviti v vsaki občini dotični župani, ki se morajo pri tem natanjko držati določil §§ 10, 13, 15, 18 volilnega reda za dež. zbor.

Tako sestavljeni volilski imeniki morajo se potem vsakemu na pogled razpoložiti, ter se ima to javno razglasiti z dostavkom, da je vsakemu prosto proti volilskemu imeniku reklamacije oglašati s to svrhu, da se volilci v isto sprejmejo ali pa, da se v isto sprejeti volilci zopet zbršejo.

Glasom ravno navedenih postavnih določil bode morala torej skrb dotičnih učiteljev biti, da se pravočasno oglašé pri županstvu v to svrhu, da se sprejmejo v volilski imenik, ter da vložijo pri županu svojo reklamacijo, — pritožbo pismeno ali pa na zapisnik, ako bi župan dotični ustni reklamaciji in zahtevi ne hotel ugoditi. To je tudi zaradi tega potrebno, ker ima okrajno glavarstvo v smislu § 27. volilnega reda za deželni zbor še le v II. stopnji v volilskih imenikih razsojati, ne gledé na to, da predsedništvo slavnega društva učiteljev po postavi ni poklicano v volilnih zadevah učitelje zastopati, osobito, ker se volilna pravica more praviloma le osobno izvrševati.

C. kr. okr. glavarstvo v Logatci, 15. okt. 1895.

Župnek m. p.“

Na podlagi ravnokar imenovanega odloka ima torej stalno nameščeno učiteljstvo volilno pravico. Na ta način je torej gotovo rešeno tako pereče vprašanje o volilni pravici učiteljstva, in vsak slovenski učitelj sedaj lahko kakemu nebodigatreba s tem odlokom usta zamaši, ako bode trdil, da učiteljstvo nima volilne pravice. Slov. učiteljstvo naj sedaj tako postopa: V volilni imenik naj pogleda, ako je vpisan; ako ni, naj takoj reklamira na c. kr. okr. glavarstvo in ono bode že poučilo dotično županstvo ali ima pritoženec pravico voliti ali ne. Seveda, tu je sedaj treba, da se dosledno postopa, kajti le potem bomo prišli do tako krivično nam kratene pravice.

—e—a.

**S Kranjskega.** (Raznoterosti.) Začetek tekočega šolskega leta prinesel nam je veliko presenečenje za našo ljubljansko slovensko pripravnico.

Imenovani sta dve novi moči: vodja šulfereinske šole v Ljubljani in nadzornik krškega okraja gosp. Gabršek. „Slovenec“ je prinesel o imenovanji prve moči vest, da je bil imenovan znani prijatelj „Slovencev“ kar tako, da ga slavni deželni šolski svet še predlagal ni. (To je menda odgovor pritožbam nekotih slovenskih poslancev, ki so tožili, da se slovenščina na ljubljanski pripravnici premalo goji.) Od gospoda Gabrška pa upamo, da se v Ljubljani pokaže moža, ki se ne bode sramoval svojih kolegov, ljudskih učiteljev, da ga bomo videli vedno in povsod v prvih vrstah bojevnikov za naše težnje, da bode marljiv ud učiteljskih društev v Ljubljani in skrben oče učiteljskih pripravnikov.

Pravila k ustanovitvi deželnega učiteljskega društva so zopet priromala pred nedavnim časom v nekotih iztisih — prav za prav rokopisih — med svet. Pa gosp. razpošiljalcu se še vredno ni zdelo poslati načrt pravil vsaj vsem gosp. predsednikom učiteljskih društev v pregled, temveč poslal jih je le več ali manj zaupnim možem. Govori se, da društvo prične svoje delovanje, ako le troje društev prijavi svoj pristop.

Gospod poslanec Hribar je prav moder mož, pa naši deželni očetje, odborniki so še bolj. Gospod Hribar je stavil v lanski sesiji deželnega zbora predlog, da naj se poučuje v nemških ljudskih šolah slovenščina kot obligaten učni predmet. Gospodje deželni odborniki pa so ta predlog tako obrnili, da se bodo morali tudi slovenski otroci nemščino učiti, če se bodo morali nemški — ponemčeni — učiti slovenski. Radi tega so izdali potom dež. šol. sveta na vse krajne šolske svete, kjer se nahajajo štiri-razrednice, ukaz v železno-velelnem „tonu“, ali želi krajni šol. svet, da se uvede nemščina kot obvezni predmet ali ne. Kdor pozna sestavo krajnih šolskih svetov na Kranjskem, lahko ugane vspeh te pozvedbe. Gosp. vodje se pač ne bodo upirali temu iz lahko umevnih razlogov in drugi prisedniki (naše se bodo že tudi častne izjeme), ki ne poznajo posledic tega ukaza, bodo pa pritrdili. — Da se pa krajni šolski sveti nemških šol ne bodo izrekli za tó, pa se vže lahko naprej ve. In za to bodo pa le slovenske šole in slovenski učitelji čutili težo tega ukaza.

Deželnozbornske volitve so razpisane. Napovedan je boj. Prelivalo se bode zopet mnogo črne krvi, zrak pa se napolnil sladkozvenecih fraz in burnih „dobroklincev“, poleg tega pa tudi pravih kranjskih kletev tako, da se bode po celej Kranjskej zrak zgostil in segrel. Za kranjske učitelje so te volitve posebno važne, kajti slovensko učiteljstvo zahtevaj od vsakega kandidata odgovora, kaj misli o ureditvi učiteljskih plač. Če bode obljubil delovati za ureditev, naj deluje zanj, če pa ne, obrne naj mu hrbet, bodi si Peter ali Pavel. Le na ta način dosežemo kaj. Sedaj pa poreče kdo, kaj bomo, vsaj nimamo volilne pravice. Imamo jo! le poiskati jo je treba! In naš upliv, ta je tudi kaj vreden, nekaj poslancev

bode mo tako vendar dobili. Ne strašimo se znoja, ne bojmo se boja!!

**Iz Radovljice.** (Kovšceva slavnost in okrajno učiteljsko zborovanje v Kropi.) [Konec.] Na to je poročal gospod Stiasny „Kako bi se zboljšalo šolsko obiskovanje“. Gospod poročevalec si je zbral jako važen predmet, kajti od dobrega šolskega obiskovanja je odvisen v prvi vrsti uspeh ljudske šole. Dobro bi bilo, da bi se posvetovalo tudi v drugih okrajih učiteljstvo o tem vprašanju, kajti šolski zakoni gledé obiskovanja šole in olajšave hoje v šolo se v raznih okrajih prav različno tolmačijo. Po daljšem poročilu in živahni debati so se sprejele sledeče resolucije:

1. Slavni c. kr. okrajni šolski svet naj se naprosi, da prekliche ukaz slavnostega z dne 13. dec. 1888. I. št. 339.

2. Šolske zamude naj se rešujejo v sejah krajnega šolskega sveta ali od predsednika krajnega šolskega sveta in šolskega voditelja. C. kr. okrajni šolski svet naj se naprosi, da vrne šolske zamude do 20. istega meseca.

3. „Svarila“ naj se razpošljejo takoj, ko predlaga krajni šolski svet izkaze šolskih zamud c. kr. okr. šolskemu svetu. (Se ni sprejelo, ker bi prišla po mnenju konferencije krajni in okrajni šolski svet v kolizijo.)

4. Predsednik krajnega šolskega sveta mora poslati izkaze šolskih zamud, katere je vrnil c. kr. okrajni šolski svet z dotičnimi kazenskimi določbami šolskemu voditelju v pregled do 1. prih. meseca.

5. Predno krajni šolski svet predlaga izkaze šolskih zamud c. kr. okrajnemu šolskemu svetu, mora poklicati roditelje ali njih namestnike zamujencev pismeno k obravnavi, ako šolskemu vodstvu niso vzroki zamud znani ali če vodstvo dvomi o istinosti naznanjenih vzrokov. Predno nasvetuje kazni o izkazih mora roditelje ali njih namestnike vsaj enkrat popred pismeno posvariti.

6. Prošnje za olajšave hoje v šolo se morajo vlagati koncem šolskega leta.

7. Ako niso otroci, zastran katerih ni vzroka za oproščenje ni po § 19 in § 20 deželnega zakona z dne 29. aprila 1873. leta, v prvih osmih dneh šolskega leta v javno šolo sprejeti, mora krajno šolsko oblastvo roditelje ali njih namestnike opomniti na njihovo dolžnost s tem, da jih pokliče pismeno s „pozivom“ k obravnavi. Ako ne pošljejo potem v treh dneh otroka v javno ljudsko šolo, posvari naj jih potem s „svarilom“, a po preteku 14 dni mora se nasvetovati v izkazih kazni s pripomnjo po določbah § 22.

Tako mora postopati z vsemi učenci, ki niso pravočasno vstopili v ljudsko šolo, torej ne samo z učenci-začetniki, ampak tudi z onimi, ki hočejo protizakonito izstopiti iz vsakdanje ali ponavljalne šole ter z onimi, ki hočejo podaljšati počitnice.

Slednjič se je priložila zapisniku še 8. resolucija. Ista se glasi:

Ker nekateri okrajni šolski sveti na Kranjskem ne jemljejo po § 17. deželnega zakona dne 29. aprila 1873 v poštev oproščenja v prvem šolskem letu, a je okrajni šolski svet v Radovljici dne 29. decembra 1883, št. 1061 zaukazal, da moramo po V. oddelku točki 1. ministerijalnega ukaza z dne 8. junija 1883 št. 10.618 brezpogojno siliti, da obiskujejo učenci celih šest let vsakdanjo šolo, naprosi naj se visoki c. kr. deželni šolski svet v Ljubljani ureda jednako koren izstop iz vsakdanje šole za vso Kranjsko s posebnim ukazom.

O stanju knjižnice je poročal predsednik A. Grčar. Ista obseza pod A 280 knjig v 565 zvezkih, pod B 457 knjig v 583 zvezkih. Pod B navedene knjige je podaril preblagorodni gosp. cesarski svetnik Jan. Murnik iz Ljubljane. V tekočem letu je imenovan gospod dobrotnik podaril 168 knjig in zvezkov. Konferencija sklence, izreči mu pismeno zahvalo. Iz knjižnice je izposodilo 24 gospodov 115 knjig.

Dohodki so znašali 154 gld. 89 kr., stroški 74 gld. 31 kr. ostanek 80 gld. 58 kr. V nakup nasvetujeta gg. Simon in Stiasny več knjig, kar se soglasno sprejme. Pregledovalcem računov se volita gg. Rus in Wurner. V knjižnični odbor se izvoli stari odbor, namreč gg. Grčar, Turk, Razinger, Simon, Ažman, a v stalni odbor gg. Grčar, Razinger, Turk in Ažman.

Pri samostalnih predlogih predlaga gospod Stiasny: a) „Vsaka šola naj si priskrbi „Uebersichtsband od Oesterreich-Ungarn in Wort und Bild“ ter Kärnten und Krain ali vsaj iste zvezke, kateri zadevajo „Kranjsko“ ter b) „Konferencija izreči zahvalo slav. c. kr. okrajnemu šolskemu svetu v Radovljici, ker je blagovolil nakloniti okr. učiteljski knjižnici prestanek lanske učiteljske konferencije v znesku 52 gld. 7 kr. Naprosi se, da nakloni tudi letošnji preostanek okr. učiteljski knjižnici“, kar se je sprejelo.

Dalje se sprejme predlog gosp. Simona: „Prepis „Zaznamka kmetijske knjižnice, katero je vis. c. kr. ministerstvo za poljedelstvo v porabo učiteljem in zasebnikom radovljiskega okraja podarilo šoli v Lescab, naj se potom slav. c. kr. okrajnega šolskega sveta dopošlje vsem šolam.“

Važna točka dnevnega reda je bila volitev dveh zastopnikov učiteljstva v okrajni šolski svet. Izvoljena sta bila gospoda nadučitelj A. Grčar in učitelj Ljudevit Stiasny iz Radovljice. Složna volitev pokazala je lepo slogu, ki vlada med učiteljstvom našega okraja, zopet v pravi luči. Po zborovanju je bil dobro obiskan banket pri gosp. Jalenu z raznimi napitnicami.

**Hrabroslav Volarič** †, šolski voditelj v Devinu, požrtovalni narodnjak in izredno nadarjeni in plodoviti slovenski skladatelj, je umrl 30. sept.

Pokojni Volarič je bil rojen v Kobaridu 13. oktobra l. 1863. kot sin čevljarja in godca. Učiteljeval je od l. 1882., definitivno od 30. oktobra 1886. Zapustil je mlado soprogo in več nepreskrbljenih otrok. — V Kobaridu imajo že od nekdaj godbeno družbo, kateri je bil pokojnikov oče član veliko let. Tu je imel mladi Andrej dosti prilike že od prvega dne svojega življenja, da je poslušal glasove očetovega klarineta. V šoli je bil zelo pridn, a posebno nadarjenost je pokazal za — glasbo. Pod pokojnim Carljem se je učil not, katere je razumel kmalu najbolje med vsemi. S 15. letom je že umel vse, kar je treba navadnemu pevcu in že takrat je poskušal postavljati v glaske lepe kobariške narodne pesmi. S 15. letom je šel na kopersko učiteljsko, kjer si je popolnil svoje znanje v glasbi, kolikor je bilo to sploh mogoče pri tedanjem učitelju glasbe prof. Czastki. Vendar je Volarič znan vsem sošolcem kot najnadarnejši glasbenik, kar jih je bilo kdaj v Kopru. Že v dijaških letih je imel vedno pevske zbor, ki je pod njegovim vodstvom vedno izborno uspeval. Po dovršenih naukih je postal učitelj v Kobaridu (2 leti), potem je učiteljeval v Tolminu in na Livku po 1 leto, v Kozani (Brda) 7 let in naposled v Devinu. Povsod je imel pevske zборе, povsod prirejal narodne veselice, pri katerih so želi njegovi pevske zbori vselej viharo pohvalo. — Pokojnik je bil plodovit skladatelj. Le tiskanih je izšlo doslej kakih 10 del! Njegove pesmi se pojo po vsej Sloveniji. To je dokaz, da je znal ubrati pravo struno našemu narodu. Vendar mu je nedostajalo prave strokovne izobrazbe. Zato je začel zahajati v Trst, kjer mu je dobil vitez Klodič učiteljev, da so ga pripravljali za skušnjo na konservatoriji. To strogo skušnjo bi imel prestati letos, a namesto tega je bil poklican pred sodni stol Onega, ki mu je dal toliko talentov v slabotnem telesu. Ob sinji Adriji so zagreblili njegove zemске ostanke v zemljičo slovensko, katero je vroče ljubil od prvega trenotja, ko se je zavedel svojega slovenskega rojstva. Njegova rodbina pa joka za svojim rediteljem v pomanjkanji! In vsled tega je umestna prošnja, da bi se opustil sleherni strošek v proslavljanje njegovega spomina, marveč mesto tega poslala nesrečni rodbini kaka podpora za obile stroške tekom bolezni, ob smrti, pri pogrebu in po njem. S takim činom gotovo najbolje izkažemo pokojnemu skladatelju svoje spoštovanje. Slava njegovemu spominu!

— Po „Slovenici“.

(Prememba v predsedništvu c. kr. deželnega šolskega sveta štajerskega.) Nj. c. in kr. Veličanstvo je z Najvišim odlokom z dne 10. oktobra t. l. sprejelo ostavko namestnika, tajnega svetovalca barona Guida Kübecka, mu povodom umirovljenja podelilo v priznanje dolgoletnega zvestega in izbornega službovanja veliki križ Leopoldovega reda ter imenovalo na njegovo

mesto tajnega svetovalca Olivier-a markiza Baquehem-a namestnikom vojvodine Štajerske. Baron Kübeck je bil vnet pospeševalec štajerskega šolstva in blagohoten prijatelj učiteljstva, kar je v 25 letih svojega uradovanja v mnogih prilikah pokazal. Štajersko učiteljstvo ga bode zato tudi vselej ohranilo v hvaležnem spominu. — Novi namestnik jel je že včeraj uradovati.

(Cesarjev dar.) Za zgradbo novega šolskega poslopja pri Št. Lenartu v Slov. goricah je presvtili cesar iz zasebne blagajnice daroval 300 gld.

(Imenovanje.) Dosedanji profesor na celjski državni gimnaziji in okrajni šolski nadzornik za brežiški politični okraj, gospod Mihael Zavadla, je imenovan ravnateljem na državni gimnaziji v Dubrovniku.

(Nemška ljudska šola v Brežicah.) V sporazumljenji z deželnim odborom je sklenil c. kr. deželni šolski svet, ustanoviti trirazredno nemško ljudsko šolo za mesto Brežice in štirirazredno slovensko šolo za okolico. Kakor je znano, je imelo mesto Brežice do sedaj štirirazredno deško in trirazredno dekliško dvojezično šolo za mesto in okolico.

(V zadevi dozdajšnega povišanja učiteljskih plač na Štajerskem) se je ukrenil tudi zadnji korak. Imenovali so se namreč podučitelji in podučiteljice, kateri so dokazali po položnem izpitu učne usposobljenosti, deset službenih let, učiteljem oziroma učiteljicam. Po številu je tako „povišanih“ 25 možkih in 74 ženskih učnih oseb in sicer jih šteje: Mesto Gradec: 8 učiteljev in 16 učiteljic; mesto Maribor 3+2 (namreč Krätzig Adolf, Kreinz Josef, Philippek Viktor; Kutschera Sabina, Vadnou Ivana); mesto Celje 1+1 (Goriup Jakob; Určutz Avgusta); mesto Ptuj 0+1 (Strobach Marija). Dalje šolski okraji: Arvež 0+1; Aussee 2+0; Brežice 0+1 (Tramšek Ivana — Sromle); Bruck 2+1; Celje 0+1 (Derngac Jadviga — Doberna); Cmurek 1+2; Deutsch-Landsberg 2+1; Fehring 1+0; Feldbach 0+1; Friedberg 0+1; Gleisdorf 0+1; Gornja Radgona 2+0 (Dominkuš Jurij in Košar Alojzij — oha pri Sv. Petru blizu Radgone); Graška okolica 1+8; Gröbming 0+1; Hartberg 0+4; Irdning 0+1; Ivrica 0+1; Judenburg 0+2; Kindberg 0+1; Knittelfeld 0+2; Laško 0+3 (Gradišnik Amalija — Hrastnik, Knaflič Zmagoslava — Sv. Lenart, Cuntara Albina — Laški trg); Lipnica 0+4; Ljubno 0+3; Mahrenberg 0+1 (Briller Karolina — Muta); Mariborska okolica 0+1 (Turk Marija — Studenci); Maria Zell 0+2; Obdach 0+1; Oberwölz 0+1; Ptujska okolica 0+2 (Spende Avgusta — Sv. Duh, Hödl Berta — Sv. Marjeta); Pöllau 0+1; Rottenmann 1+0; Schlading 0+1; Slovenjigradec 1+0 (Rumovec Martin — Slov. Gradec); Šoštanj

0+1 (Spieß-Schuller Marija — Velenje),  
Voitsberg 0+1; Vorau 0+1; Vransko 0+1  
(Šnideršič Ana — Vransko).

(Nesreča.) V četrtek dne 17. t. m. ponesrečil je gospod Franc Štauffer, nadučitelj v Dolu pri Hrastniku. Padel iz visokega mosta rudarske železnice blizu gosp. Rücklna, ter se ubil. Rojen 1852. leta v Ljubljani bil je še le 43 let star. Kot dober učitelj in vrl narodnjak bil je obče priljubljen. Blag mu spomin!

(Matica Slovenska.) Pri volitvi predsedništva „Slovenske Matice“ 17. t. m. so bili zopet izvoljeni: predsednikom prof. Fr. Levec; podpredsednikoma prof. in vođa dr. Fr. Lampe in ljubljanski župan Grasselli; na novo kot ključar kanonik Sušnik.

(Nova šolska tabla.) Mizarski mojster g. Heschitz na Ptui izumil je novo šolsko tablo, ki ima precej dobrega na sebi. Prostora ne zavzema

več kakor doseďanje table s poševnim stojalom. Tabla stoji navadno navpično in se da z mehaniko vzdigniti ali pa nižje spustiti in sicer tako lahko, da storé to tudi učenci. V tej legi je tabla pripravna za pokončno pisavo. Majhen pritisk in tabla stoji pošev za poševno pisavo in zopet majhen pritisk in tabla se je tako zavrtela okoli svoje podolžne osi, da leži vodoravno in ti služi za eksperimentiranje; da se pa tudi z isto lahkoto popolnoma okoli svoje osi obrniti tako, da je zadnja plat spredaj. Tabla sama na sebi ima tudi te vrline, da je iz mehkega lipavega lesa, brez leska in votla, se torej nikdar ne zverži. Pod tablo je tudi predalček za kredo in gobo.

Tabla velja s stojalom vred 16—18 glđ., pri mnogobrojni naročitvi se lahko cena zniža. Naroča se pri gospodu Heschitz-u, mizarskemu mojstru na Ptui. Nekatere šolske oblastnije izjavile so se o njej pohvalno.

## Razpis natečajev.

Št. 337.

### Razpis natečaja.

(Učiteljske in podučiteljske službe.)

V celjskem politiskem okraji so ta le učna mesta definitivno eventuelno tudi provizorično namestiti:

Šolski okraj: celjska okolica:

1. Učiteljsko mesto na štirirazredni deški ljudski šoli za celjsko okolico, II. plačilni razred.

2. Podučiteljsko mesto na štirirazredni ljudski šoli v Vojniku, III. plačilni razred in prosto stanovanje.

3. Podučiteljsko mesto na dvorazredni ljudski šoli v Št. Lovrenci pri Prežinu, pošta Štore, III. plačilni razred in prosto stanovanje.

4. Podučiteljsko mesto na štirirazredni ljudski šoli v Št. Pavlu v Savinjski dolini, III. plačilni razred.

5. Podučiteljsko mesto na dvorazredni ljudski šoli v Dramljah, III. plačilni razred in prosto stanovanje.

Šolski okraj: Konjice:

6. Podučiteljsko mesto na dvorazredni ljudski šoli v Št. Jerneji, pošta Sv. Duh v Ločah, III. plačilni razred.

7. Podučiteljsko mesto na dvorazredni ljudski šoli v Tepini pošta Konjice, III. plačilni razred in prosto stanovanje.

Šolski okraj: Šmarje:

8. Podučiteljsko mesto na dvorazredni ljudski šoli v Zibiki, pošta Pristava, III. plačilni razred in prosto stanovanje.

9. Podučiteljsko mesto na dvorazredni ljudski šoli v Št. Vidu pri Ponkvi, pošta Šmarje, III. plačilni razred in prosto stanovanje.

Šolski okraj: Gornji grad:

10. Podučiteljsko mesto na dvorazredni ljudski šoli pri Sv. Frančišku, III. plačilni razred.

Šolski okraj: Laški:

11. Podučiteljsko mesto na dvorazredni ljudski šoli v Dolu, pošta Hrastnik, III. plačilni razred in prosto stanovanje.

12. Podučiteljsko mesto na dvorazredni ljudski šoli v Jurikloštru, III. plačilni razred in prosto stanovanje.

13. Podučiteljsko mesto na dvorazredni ljudski šoli pri Sv. Jederti nad Laškim trgom, III. plačilni razred in prosto stanovanje.

Prosilci in prosilke za katero teh mest naj vložijo svoje prošnje, katere morejo biti opremljene z zrelostnim in s spričevalom učne usposobljenosti ter z dokazom avstrijskega državljanstva (domovnice), potom predstojnega okr. šolskega sveta **do 20. novembra t. l.** pri dotičnem okrajnem šolskem svetu.

Okr. šolski svet Celje, 10. oktobra 1895.

Predsednik: Wagner s. r.

Št. 501.

### Podučiteljska služba

(Opetni razpis.)

Na petrazrednici v Središči je namestiti eno podučiteljsko službo z dohodki po III. plačilnem razredu, s prostim stanovanjem in kurjavo.

Prosilci in prosilke naj vložijo svoje s spričevalom zrelosti event. tudi s spričevalom učne usposobljenosti in z domovnico opremljene prošnje predpisanim potom **do 20. novembra t. l.** pri krajnem šolskem svetu.

Okr. šolski svet Ormož, 10. oktobra 1895.

1—2

Predsednik: Scherer s. r.

Št. 484

### Podučiteljska služba

1. Je razpisana na štirirazredni ljudski šoli II. plačilne vrste v Slovenjemgradu, katera se podeli definitivno ali tudi provizorično.

Nemškega in slovenskega jezika zmožni prošniki naj vložijo svoje redno opremljene prošnje z dokazom avstrijskega državljanstva predpisanim potom **do konca novembra t. l.** pri krajnem šolskem svetu v Slovenjemgradu.

Okr. šol. svet Slovenjigradec, 20. okt. 1895.

Predsednik: Finetti s. r.

Št. 316.

### Podučiteljsko mesto.

III.

Na štirirazrednici pri Sv. Rupertu v Slov. goricah ima se s 1. novembrom t. l. namestiti podučitelj ali podučiteljica definitivno ali provizorično.

Prosilci ali prosilke naj vložijo svoje prošnje, s spričevalom učne usposobljenosti, ozir. zreloizpitu in z domovnico opremljene, **do 25. oktobra t. l.** pri krajnem šolskem svetu Sv. Ruperta v Slov. gor.

Dotična učiteljska moč dobi prosto stanovanje in letno plačo po III. plačilnem razredu.

Okr. šol. svet Šentlenartski, 28. sept. 1895.

2—2

Predsednik: Kankorsky s. r.

Št. 394.

### Razpis služb.

V tem šolskem okraji se razpisuje služba:

1. definitivnega učitelja-voditelja na enorazredni šoli na Ponikvah;
2. definitivnega učitelja-voditelja na enorazredni šoli na Bukovem in
3. definitivnega učitelja-voditelja na enorazredni šoli v Logu (Breth).

Dohodki so določeni v deželni postavi dne 4. marca 1879 št. 9 oziroma 10. marca 1870 št. 18.

Prošnje s postavnimi spričevali je vložiti postavnim potom v dobi 6 tednov po razglasu tega v uradnem listu „Osservatore Triestino“.

C. kr. okr. šol. svet v Tominu, 30. sept. 1895.

Predsednik.

## Lak za šolske table brez leska,

kilogram 2 gold.

## Tintni ekstrakt, nestrupeni,

1 kilogr. za 8—10 kilogr. dobre tinte za šolsko rabo, 1 kilogram 1 gld. 20 kr. priporoča

**Adolf Hauptmann,**

7—10

tovarna oljnatih barv, firneža, laka in kleja v Ljubljani

razpošilja na zahtevanje brezplačno in franko svoj ilustrovani cenilnik oljnatih barv, firnežev, lakov, suhih, kemičnih, prstenih in mineralnih barv, düsseldorfskih, oljnatih in akvarelnih barv za umetnike, barv za fotografe, emajl-, majolika- in lazurnih barv, potrebsčin za oljnato in akvarelno slikanje, čopičev, tint, kakor tudi še mnogo drugih predmetov za obrtnijo, šole in domačo rabo.

## 6 pričetku šolskega leta

priporoča knjigotiskarnica sv. Cirila v Mariboru častitim šolskim vodstvom in krajnim šolskim svetom vse potrebne

## ŠOLSKE TISKOVINE

(slovensko-nemške).

Tudi se priporoča za izdelovanje uradnih ovitkov (kuvertov) z firmo po najnižjih cenah z zagotovilom točne postrežbe.

Vsebina. I. Sedmi občni zbor „Zaveze slov. učiteljskih društev“ v Novem mestu 4. in 5. sept. 1895. — II. Načrt za računanje na jednorazredni ljudski šoli. (L. Lavtar.) (V.) — III. Leposlovje — izobraževalna sila. (Prof. Janko Košan.) (IX.) — IV. Društveni vestnik. — V. Dopisi in druge vesti. — VII. Natečaji in inserati.

Lastnik in založnik: „Zaveza“

Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru. (Odgov. L. A. Brože.)